

ТЕМА 10. МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ

Сутність, види та форми міжнародних розрахунків та їх порівняльна характеристика.

Акредитив і види акредитивів. Механізм акредитивних розрахунків.

Ефективність форм розрахунків для експортера та імпортера.

Фактори впливу на стан та розвиток міжнародних розрахунків.

Роль і місце світових фінансових центрів в міжнародних розрахунках (на самостійне опрацювання).

Міжнародні розрахунки

Міжнародні розрахунки – це система організації та регулювання платежів у сфері міжнародних економічних відносин.

▣ *Суб'єкти:* імпортери, експортери, банки (“Лоро” – іноземні кореспондентські рахунки в банку, “Ностро” – рахунки банку в іноземному банку).

В основу міжнародних розрахунків покладено рух товарно-розпорядчих документів і операційне оформлення платежів.

Міжнародні розрахунки

- ▣ **Комерційні платежі** за грошовими вимогами та зобов'язаннями між підприємствами, банками установами та громадянами, пов'язані з торгівельними, інвестиційними та кредитними відносинами
- ▣ **Некомерційні платежі**, пов'язані з перевезенням пасажирів, страхуванням, туризмом, переказом грошей за кордон

Чинники впливу на стан міжнародних розрахунків

- Економічні та політичні відносини між країнами;
- Становище країни на світових товарних і грошових ринках;
- Ступінь використання та ефективність заходів державного з\економічного регулювання;
- Відмінності в рівнях інфляції;
- Стан платіжного балансу
- Умови зовнішньоторговельних контрактів;
- Конвертованість валют та валютне законодавство;
- особливості банківської практики;
- міжнародні правила та звичаї тощо.

Вирішальне значення в практиці міжнародних розрахункових операцій мають валютно-фінансові умови з\економічних угод (контрактів).

Особливості міжнародних розрахунків

- *Учасники вступають до певних відособлених від з\економічного контракту відносин, пов'язаних з пересилкою, обробкою, товаророзпорядчих та платіжних документів, платежами*
- *Регулюються національними нормами, міжнародними банківськими правилами та звичаями*
- *Є уніфікованими (щодо правил обертання векселів, Уніфіковані правила для документарних акредитиву та інкасо, Правила щодо контрактних гарантій)*
- *Мають документарний характер і здійснюються проти фінансових та комерційних документів*
- *Піддаються значному впливу з боку валютних курсів і здійснюються переважно у ВКВ*

Типи міжнародних розрахунків

Національною валютою:

торгові, кредитні і платіжні угоди між країнами;
напряму.

Клірингові розрахунки:

міжнародні платіжні угоди клірингового типу – угода між урядами двох і більше країн при обов'язковому взаємному заліку міжнародних вимог і зобов'язань

Види міжнародних розрахунків залежать від:

1. Специфіки суб'єкта:

між конкретними контрагентами; між банками; між банком і контрагентом; між державою і банком; між державами.

2. Взаємодії суб'єктів:

напрямую;
через посередників.

3. Від об'єкту:

торговельні операції;
інвестиційні операції;
некомерційні операції

4. Умови розрахунків:

готівкові;
з наданням кредиту.

**Форми міжнародних
розрахунків**

Акредитив

*грошовий
товарний (документарний)*

Інкасо

Відкритий банківський рахунок

Банківський переказ

**Розрахунки з використанням векселів і
чеків**

**Документарний переказний вексель
Банківський чек**

Консигнація

**100%-ний аванс або авансові платежі
(передплата).**

*Банківський вексель (простий; переказний).
Комерційна тратта (переказний комерційний
вексель)*

Форми розрахунків

100%-ний аванс або авансові платежі (передплата)

- В Україні – в експортних – післяплата, при імпорті – передплата;
- Специфічні товари – зброя, дорогоцінні метали, ядерне паливо

Авансова оплата

Імпортёр самостійно або через свій банк чи банк – експортера оплачує товар у момент передачі ним замовлення експортеру. Використовується у випадку незадовільного кредитного стану імпортера чи при наявності складнощів в отриманні експортером грошових коштів, необхідних для виробництва замовлених імпортером товарів.

Акредитив – угода, в якій банк зобов'язується на прохання клієнта оплатити документи третій особі (бенефіціару-експортеру), на користь якого відкрито акредитив, чи оплатити акцепт тратти, яку виставив бенефіціар, чи неогоціацію (купівлю документів), виставлені йому експортером (бенефіціаром) відповідно до певних умов.

Акредитив за формою буває:

- *грошовий* (виплачуються у зазначеній валюті, або у валюті країни, де акредитиви пред'являються, за курсом на день платежу) – це іменний грошовий документ, в якому зазначено розпорядження банку про виплату власнику коштів повністю або частинами;
- *товарний (документарний)* - передбачає, що покупець дає доручення банку, який обслуговує, відкрити такий товарний акредитив, де вказується найменування товару та документи, які необхідно пред'явити для отримання платежу.

Регулюється Уніфікованими правилами та звичаями щодо документарних акредитивів та інкасо (UCP 500)

Учасники акредитивних розрахунків

- ▣ *імпортер (наказодавець), який звертається до банку з проханням про відкриття акредитиву;*
- ▣ *банк імпортера (банк-емітент), який відкриває акредитив;*
- ▣ *банк, що авізує, перевіряє наявність акредитиву і повідомляє експортера про відкриття на його користь акредитиву та передає йому текст акредитиву;*
- ▣ *бенефіціар-експортер, на користь якого відкривається акредитив;*
- ▣ *рамбурсний банк, якщо між банком експортера та банком імпортера відсутні кореспондентські зв'язки;*
- ▣ *перевізник та експедитор.*

Види акредитивів

1. З точки зору можливості зміни або анулювання акредитива банком-емітентом:
безвідкличні
відкличні

2. З т. з. додаткових зобов'язань іншого банку по акредитиву :
Підтверджений; непідтверджений

3. З т. з. можливості поновлення акредитива:
роloverні (револьверні, поновлені)

4. З т. з. можливості використання акредитивом іншим бенефіціаром (безпосереднім постачальником товару):
передатні (трансферабельні)

5. З т. з. існування валютного покриття :
покритий
непокритий

6. З т. з. можливостей реалізації акредитиву:
акредитиви з оплатою проти документів;
акцептні акредитиви, які передбачають акцепт тратт банком – емітентом при умові виконання усіх вимог акредитива;
акредитиви з відстрочкою платежу;
акредитиви з неоголошеною документацією.

Види акредитивів (1)

1. Відкличний акредитив – відкриває банк імпортера, а банк експортера підтверджує його. Може бути анульований емітентом без попередження бенефіціара

▣ **Безвідкличний акредитив** — відкриває банк імпортера, який бере на себе зобов'язання сплатити за векселем експортера, банк експортера бере зобов'язання і бере відповідальність за оплату векселя експортера, якщо подані документи оформлено правильно.

2. Безвідкличний непідтверджений акредитив — зобов'язання сплати векселя лежить виключно на банку імпортера

▣ **Безвідкличний підтверджений акредитив** — якщо банк-кореспондент підтверджує бенефіціару акредитив, то цим самим він зобов'язується здійснити платіж по документам, що відповідають акредитиву і що подані вчасно.

Види акредитивів (2)

3. **Револьверний акредитив** — якщо покупець віддає розпорядження поставити замовлений товар певними частинами через певні проміжки часу (договір про поставку партіями), то здійснення платежів може виконуватися за допомогою револьверного акредитиву, який, відповідно, покриває вартість часткових поставок.

Розрахунки з використанням револьверних акредитивів можуть здійснюватися на кумулятивній або некумулятивній основі:

- Кумулятивний варіант означає, що суми невикористаних або не повністю використаних часток можуть бути додані до тих часток, що залишилися;
- При некумулятивному варіанті, навпаки, термін використання своєчасно не запитаних часткових сум зникає.

Передатний (трансферабельний) акредитив — надає бенефіціару право давати вказівки банку, проводити оплату, акцепт або покупку тратт (документів), передати акредитив повністю або частинами одному або декільком третім особам (іншим бенефіціарам). Інші бенефіціари не мають права подальшої передачі такого акредитиву.

Види акредитивів (3)

5. Покриті – акредитиви, при відкритті яких банк-емітент заздалегідь надає в розпорядження виконуючого банку валютні кошти (покриття) у сумі акредитиву на термін дії зобов'язань банку-емітента з умовою можливості їх використання для виплат по акредитиву. Способи покриття:

- кредитування сумою акредитиву кореспондентського рахунку виконуючого банку в банку-емітенті або іншому банку;
- надання виконуючому банку права списати всю суму акредитиву з рахунку банка-емітента в момент отримання акредитива на виконання;
- відкриття банком-емітентом страхових депозитів або депозитів у виконуючому банку.

Використання покриття призводить до фактичного заморожування коштів імпортера на період від відкриття акредитиву до виплати коштів по ньому.

6. Акредитив з акцептом тратт – бенефіціар може вимагати, щоб після виконання умов по акредитиву тратта, яку він виставив на покупця, була повернена йому банком-емітентом, що відкрив акредитив, або банком-кореспондентом. Замість платежу виконується акцепт тратти (переказаного векселя). Акцептовану тратту бенефіціар може передати своєму банку або для платежу в день настання терміну, або, якщо він хоче відразу розпоряджатися грошима, для дисконтування.

Акредитив з червоним

застереженням – експортер вимагає від банка-кореспондента аванс на обумовлену суму (за умов письмового зобов'язання бенефіціара пред'явити в строк супроводжуючі документи)

Імпортний акредитив (акредитив з імпорту) – відкривається банком за дорученням імпортерів, які подають у банк заявку на їх відкриття (бувають виключно покритими)

Інкасо

Інкасо — банківська операція, за допомогою якої банк за дорученням клієнта (експортера) отримує від імпортерів на підставі розрахункових документів грошові кошти, що належать клієнту, зараховуючи ці кошти на рахунок експортера в банку.

В інкасовій формі розрахунків беруть участь:

- *доручитель – клієнт, який доручає інкасову операцію своєму банку;*
- *банк-ремітент, якому доручають операцію з інкасування;*
- *інкасуєчий банк, який отримує валютні кошти;*
- *банк, який представляє документи імпортеру-платнику;*
- *імпортер-платник.*

Переваги:

- для імпортера — немає необхідності завчасно відволікати кошти зі свого обігу;
- для експортера — зберігає юридичне право розпорядження товаром до оплати імпортером.

Недоліки для експортера:

- ризик, пов'язаний з відмовою від платежу;
- значний проміжок часу між надходженням валюти по інкасо і відвантаженням товару.

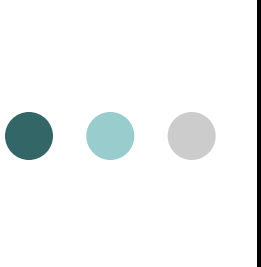
Схема розрахунків по документарному інкасо.

1. Експортер заключає контракт з імпортером про продаж товарів на умовах розрахунків по документарному інкасо і відправляє йому товар.
2. Експортер відправляє своєму банку інкасове доручення та комерційні документи.
3. Банк експортера пересилає інкасове доручення і комерційні документи банку-кореспонденту чи банку імпортера.
4. Банк імпортера або банк-кореспондент надає ці документи імпортеру.
5. Імпортер оплачує документи банку, який інкасує (чи своєму банку)
6. Банк, який інкасує, переказує платіж банку-ремітенту (чи банку експортера).
7. Банк-ремітент зараховує переказну суму на рахунок експортера.

Додаткові умови для запобігання недоліків інкасо:

імпортер оплачує проти телеграми банку експортера про прийом чи відсилку на інкасо товарних документів (телеграфне інкасо);

за дорученням імпортера банк видає на користь експортера платіжну гарантію, при цьому приймає на себе зобов'язання перед експортером оплатити суму інкасо за умов неплатежу імпортером

Відкритий банківський рахунок. Продаж на кредитних умовах, узгоджених між експортером та імпортером. Форма не вигідна для експортера, але дуже вигідна для імпортера. Імпортер отримує можливість не тільки одержати товар, але й здійснити його продаж до надання оплати - метод платежу, за яким продавець просто відправляє рахунок-фактуру покупцеві, який має заплатити у визначений час після її отримання (ніякого документарного підтвердження, використовується з філіями, іншими підрозділами, між давніми партнерами)

Банківський переказ – це розпорядження, що пересилається (як правило, електронною поштою) банком однієї країни банкові іншої країни. За його допомогою дається вказівка дебетувати депозитний рахунок першого з них і кредитувати рахунок певної особи чи установи.

При здійсненні переказу банк продає клієнту іноземну валюту за національну через СВІФТ.

Альтернативою телеграфному переказу є поштовий переказ. В цьому випадку інструкції відправляються поштою або банкір надає покупцеві вексель на пред'явника, а покупець відправляє його авіапоштою продавцю (одержувачу платежу).

Розрахунки з використанням векселів і чеків

Банківський вексель - цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання боржника (векселедавця) сплатити після настання строку визначену суму грошей власнику векселя.
Банківський вексель буває : простий; переказний.

Комерційна тратта (переказний комерційний вексель) – містить письмовий наказ векселядержателя (трассанта), адресований платнику (трассату), сплатити третій особі (ремітентові) певну суму грошей у певний термін.

Документарний переказний вексель для інкасування – експортер після доставки товарів імпортеру пред'являє вексель і документи у свій банк. Банк передає їх банку імпортера для інкасації. Експортер отримує гарантії, що він отримає оплату до того, як документи будуть передані, імпортер отримує гарантії їх належного оформлення.

Банківський чек – письмовий наказ банківського власника авуарів за кордоном своєму банківському кореспонденту про перерахування визначеної суми з його поточного рахунку власнику чека. Експортери, отримавши такий чек продають його своїм банкам.

Консигнація – означає, що експортер транспортує свої товари імпортеру, але при цьому зберігає право власності на ці товари до тих пір, поки імпортер не продасть їх та не розрахується з експортером (консигнатором).